

Archeologische inventarisatie
“Hof van Grimbergen”
Uden



Januari 2002
Archeologische werkgroep Heemkundekring Uden

**Archeologische inventarisatie
“Hof van Grimbergen”
UDEN**

**Dhr. Goof van Eijk
Mevr. Hanneke van Alphen**

**Januari 2002
Archeologische Werkgroep Heemkundekring Uden**

Inhoudsopgave:

1. inleiding	4
2. ligging	5
3. historie en gebruik	6
4. archeologische context	7
5. booronderzoek	8
6. conclusie	10

Bijlagen:

**plattegrond Uden locatie bouwterrein;
kaart bouwterrein en directe omgeving;
locatiebouwterrein geprojecteerd op de kadasterkaart 1832;
kaart met boorpunten;
boorstaat.**

1. INLEIDING

Op verzoek van Dhr. P. Raymakers van Realher Bouw te Zeeland hebben leden van de archeologische werkgroep van de Heemkundekring Uden een onderzoek uitgevoerd op de bouwlocatie “Hof van Grimbergen”.

Doel van het onderzoek was het beantwoorden van de vraag of er zich ter plaatse nog interessante archeologische resten in de bodem zouden kunnen bevinden die dan door de voorgenomen bouw van een appartementencomplex met parkeerkelder bedreigd zullen worden.

Het uitgebreide onderzoek behelsde meerdere facetten.

Zo is er gekeken naar de historie en het gebruik van het betreffende terrein. De directe omgeving is daarin meegenomen. Uit het archeologische informatiesysteem van het R.O.B. (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) is informatie opgevraagd. Ook werd er navraag gedaan bij ter plaatse bekende amateur archeologen. Tenslotte is het terrein verkend en zijn er een aantal grondboringen gezet. De resultaten van het onderzoek worden in dit rapport beschreven evenals de conclusie die eruit getrokken is. Als bijlagen zijn tenslotte enkele kaarten van het terrein “Hof van Grimbergen” toegevoegd.

2. LIGGING

Het bouwterrein (coördinaten 170.325 x 408.065) is met de westelijke zijde gelegen aan de Pastoor van Doornstraat.

De verdere begrenzingen worden gevormd door achtertuinen van woningen die liggen aan de Helenastraat, het Lieve Vrouwenplein, de Bosschebaan en de Pastoor van Doornstraat.

Op zeven meter vanaf de noordelijke en zeven meter vanaf de oostelijke begrenzing van het terrein zijn de twee vleugels van het appartementencomplex voorzien. Deze staan in een hoek van circa 105° t.o.v. elkaar. Op de plaats waar ze elkaar bijna raken zal een ronde tappentoren, die tevens de ingang vormt, voor de onderlinge verbinding zorgen.

De Geo-morfologische kaart blad 45 schaal 1:50.000 biedt geen informatie over de bodem van woonkernen. Maar aangenomen mag worden dat het terrein onderdeel uitmaakt van de plateauachtig horst met rivierafzetting en stuifzand aan de oppervlakte (formatie van Veghel) waar bijna heel Uden op gelegen is. De bevindingen van het booronderzoek lijken dit te bevestigen.

3. HISTORIE EN GEBRUIK

Het bouwterrein ligt dicht bij het Lieve Vrouwenplein, één van de oudste woonkernen van Uden. De oorsprong van de aanwezige bebouwing wordt waarschijnlijk gevormd door de laat middeleeuwse Maria kapel. Hieraan werd in het einde van de 17^e eeuw het kruisherenklooster gebouwd. Beide gebouwen werden tijdens de eerste jaren van de vorige eeuw gesloopt en vervangen door een nieuw klooster met kapel.

De Bosschebaan was van oudsher een belangrijke toegangsweg waarlangs vele pelgrims uit een richting van s'-Hertogenbosch in de Udense kapel op bedevaart kwamen. Ook de andere wegen die op het plein uitkwamen te weten de Kapelstraat, de Kerkstraat, de Helenastraat en de Kruisherenstraat zijn reeds eeuwen oud. Op de kadasterkaart uit 1832 (zie bijlage) is te zien dat er veel bebouwing is op het plein en in de genoemde straten in de directe omgeving ervan. De Pastoor van Doornstraat die zoals gezegd de westelijke begrenzing van het perceel vormt is van veel recenter datum. Deze is pas enkele decennia geleden aangelegd.

Het bouwterrein is ontstaan door het samenvoegen van grote gedeeltes van de achtertuinen die voorheen hoorden bij de panden Lieve Vrouwenplein 7 en Bosschebaan 61/63 en 65. Deze langwerpige tuinen liepen door tot aan de Pastoor van Doornstraat.

De perceelgrenzen in lengterichting zijn nog hetzelfde als die op de kadasterkaart uit 1832. Uit de kadastergegevens uit die tijd blijkt verder dat de gedeeltes nabij de woningen als tuin gebruikt werden terwijl de verder gelegen stukken als bouwland vermeld staan. Bebouwing was er niet. Op de zuidelijke helft van het terrein ligt een moeilijk doordringbaar bosje met grote 80 á 100 jaar oude bomen. Het is de in oude Engelse stijl aangelegde, verwaarloosde tuin die hoorde bij het grote herenhuis Lieve Vrouwenplein 7. De eerste bouwfase van dit huis stamt uit circa 1800. De glooiingen en oude wandelpaden zijn nog waarneembaar. Het is de bedoeling dat de fraaiste bomen gespaard zullen blijven.

De andere helft van het terrein is meer open met hier en daar nog wat beplanting en oude dierenverblijven. Voorheen zou een gedeelte als boomgaard in gebruik geweest zijn, maar daar zijn geen sporen meer van te vinden. Het valt op dat het hoogteverschil tussen het bosgedeelte en het open gedeelte steeds meer toeneemt naarmate je verder in westelijke richting kijkt, waarbij dan het tuingedeelte het laagste is. Ook in vergelijking met de verdere omgeving is er duidelijk sprake van een laagte. Naar men zegt is hier in het verleden zand gewonnen t.b.v. de bouw van de nabij gelegen Petruskerk, waar in 1886 mee begonnen werd. Het grove zand dat zich ter plaatse in de onderlaag bevindt lijkt in ieder geval zeer geschikt te zijn als metselzand.

We hebben helaas geen documenten kunnen vinden die dit verhaal bevestigen.

4. ARCHEOLOGISCHE CONTEXT

In Archis, het archeologische informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, bevinden zich geen registraties van archeologische vondsten afkomstig van het bouwterrein of de directe omgeving ervan. Ook bij de plaatselijke amateur archeologen zijn geen bijzondere vondsten bekend, hoewel er de laatste jaren ter plaatse enkele forse bodemingrepen hebben plaatsgevonden die door hen gevolgd zijn.

Zo is er enkele jaren geleden pal naast het bouwterrein een grote kelderbak uitgegraven waarbij grondsporen noch vondsten werden gedaan. Sanering van de grond naast en achter Bosschebaan 59 leverde alleen 19^e en 20^e eeuwse huishoudelijk afval op en tijdens de bouw van een nieuwe speelhal aan het Lieve Vrouwenplein werd ook niets interessant waargenomen. Tenslotte heeft er op het bouwterrein zelf, gedeeltelijk op de plaats waar straks het appartementencomplex moet verrijzen, ook een flinke bodemingreep plaatsgevonden toen er een tijdelijke inrit naar de eerder genoemde kelderbak werd aangelegd. Dit was nodig om dat terrein bereikbaar te maken voor een zware funderingsmachine.

Opnieuw werden er geen vondsten van betekenis gedaan.

5. BOORONDERZOEK

Voorafgaande aan de archeologische kartering werd informatie verstrekt over de betreffende locatie door:

P. Raymakers van Realher Bouw

Adres: Hogeweg 10

Postcode: 5411 LP ZEELAND

Tel: 0486-453333

Fax: 0486-451471

De informatie werd verstrekt aan:

Heemkundekring Uden

Archeologische werkgroep

Walterus Pijnenborghhof 34

5401 XT UDEN

Tel: 0413 264308

De hier gehanteerde methode van karterend booronderzoek is gebaseerd op het verrichten van grondboringen, waarbij vooral gelet wordt op de gelaagdheid van de bodem.

Bij dit booronderzoek werden over de betreffende terreinen 17 boorpunten uitgezet.

De boorpunten werden uitgeboord met een 80 mm boor met een werk lengte van 115 cm, een zogenaamde Edelman.

De Edelmanboor bestaat uit twee gedraaide messen die met een draaiende beweging in de grond geschroefd wordt, waardoor per keer een kolom van 15-20 cm diepte bekeken kan worden. Alle 17 boringen zijn beschreven op een boorstaat. Alle bodemkundige kenmerken zijn geregistreerd aan de hand van kleurverschil, diepte, bodemsoort en structuur.

Alle boringen zijn volgens een van tevoren bepaald raster gezet op die gedeeltes van het terrein waar de bebouwing zal gaan plaatsvinden (zie bijlage).

Het raster is zo gekozen dat de afstand tussen naastliggende boorpunten ongeveer dezelfde is namelijk 11,5 meter. Op twee boorpunten namelijk 3 en 16 moest noodgedwongen van het raster worden afgeweken omdat er respectievelijk puin en tuinafval in de weg lagen. De afwijking bedroeg maximaal 1,2 meter. Om dat de informatie uit de boringen onmiskenbaar was, vonden wij het overbodig om de hoogte van de afzonderlijke boorpunten ook nog eens in te meten.

Resultaat:

Het al eerder uitgesproken vermoeden, dat er op het terrein zandwinning heeft plaatsgevonden lijkt door ons onderzoek te worden bevestigd. In 14 van de verrichtte boringen (zie bijlage boorstaat) was er een vermenging zichtbaar tussen de donkere bovenlaag (A-horizont) en de oorspronkelijke lichte onderlaag (C- horizont). In de helft van de boringen werden tot op 1 meter onder het maaiveld resten van puin, glas, lei en recent aardewerk aangetroffen. Dit lijkt erop te wijzen dat er van elders aangevoerd materiaal is gestort om de door zandwinning ontstane gaten te dichten.

Op twee plaatsen, de boring 10 en 11 was de bovenste laag vermengd met leemklonten. Op deze plaats was destijds de toegangsweg naar de naastgelegen kelderbak gelegen. Tijdens de aanleg hiervan is er veel leem uit onderliggende lagen naar boven gekomen.

In geen van de 17 boorgaten is natuurlijke bodenvorming aangetroffen. Daar waar de C-horizont kon worden bereikt, bestond deze uit grof zand met fijne kiezel. Alleen onder in boring 14 en 16 werd fijn (stuif) zand waargenomen. In een situatie als deze, waarbij de verstoring tot diep in de C-horizont heeft plaatsgevonden, mag worden aangenomen dat eventueel aanwezige nederzettingssporen volledig zijn verstoord. Alleen diepe sporen zoals waterputten zouden dan nog bewaard kunnen zijn gebleven.



WERKGROEP “ARCHEOLOGIE”

5. CONCLUSIE

Uden 05-02-2002

Betreft: Archeologische inventarisatie “Hof van Grimbergen”UDEN

Zowel het historisch onderzoek als het onderzoek naar het vroegere gebruik van het bouwterrein heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor de aanwezigheid van archeologische waarden in de ondergrond van het bouwterrein.

Het volledig ontbreken van relevante archeologische sporen en materiaal van het terrein en de directe omgeving, ondanks enkele recente bodemingrepen, lijkt dit te bevestigen.

Mocht er desondanks toch nog sprake zijn geweest van archeologische resten op het terrein dan zullen die door de zandwinning en andere, al dan niet recente bodemverstoringen ongetwijfeld volledig vernietigd zijn.

Wij kunnen dan ook veilig concluderen dat er vanuit archeologisch standpunt geen bezwaren zijn tegen de voorgenomen bouwplannen op het terrein “Hof van Grimbergen” te Uden

Archeologische werkgroep
Heemkundekring Uden

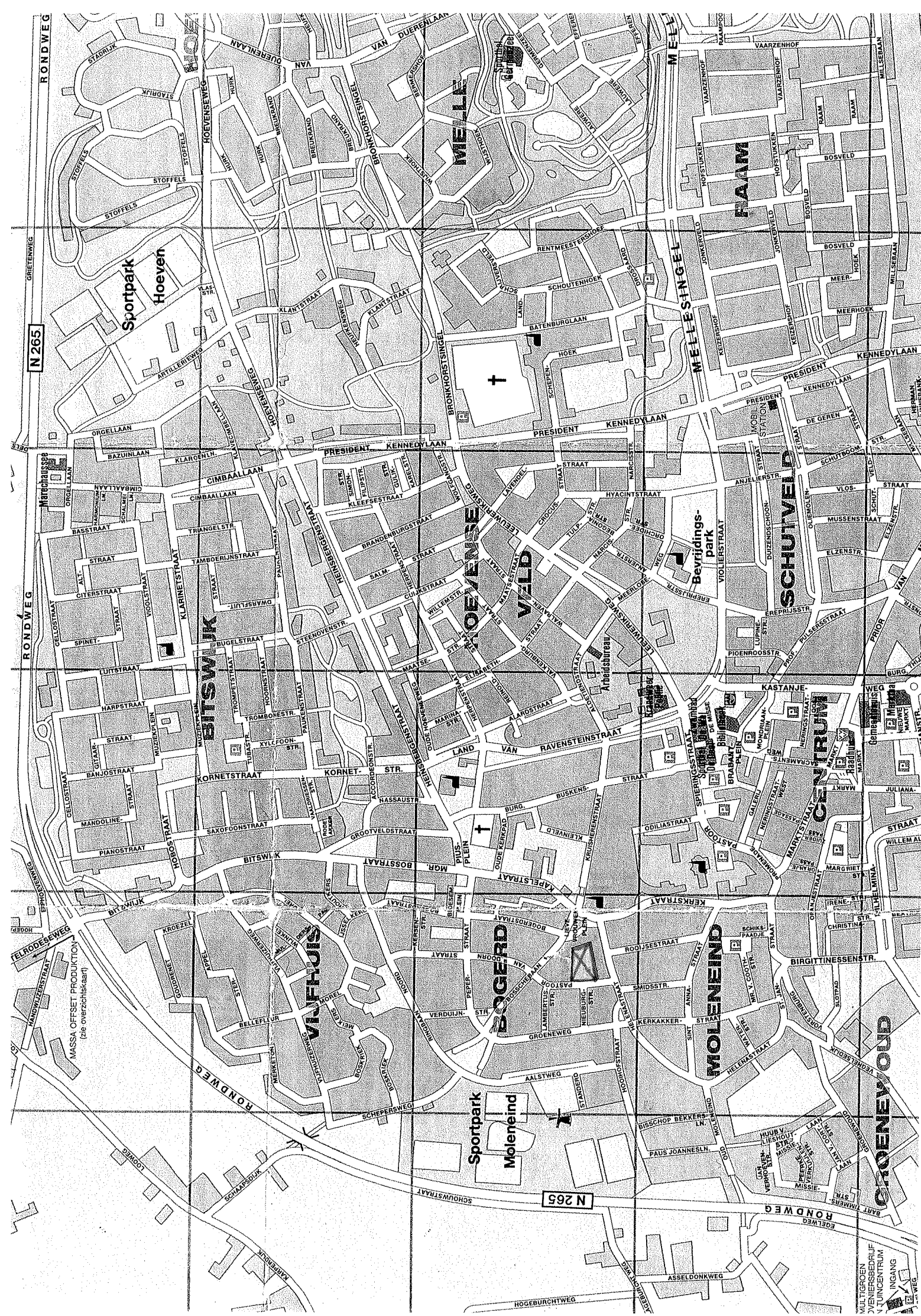
Dhr. Goof van Eijk

**Archeologische inventarisatie
“Hof van Grimbergen”
UDEN**

**Dhr. Goof van Eijk
Mevr. Hanneke van Alphen**

BIJLAGEN

**Januari 2002
Archeologische Werkgroep Heemkundekring Uden**



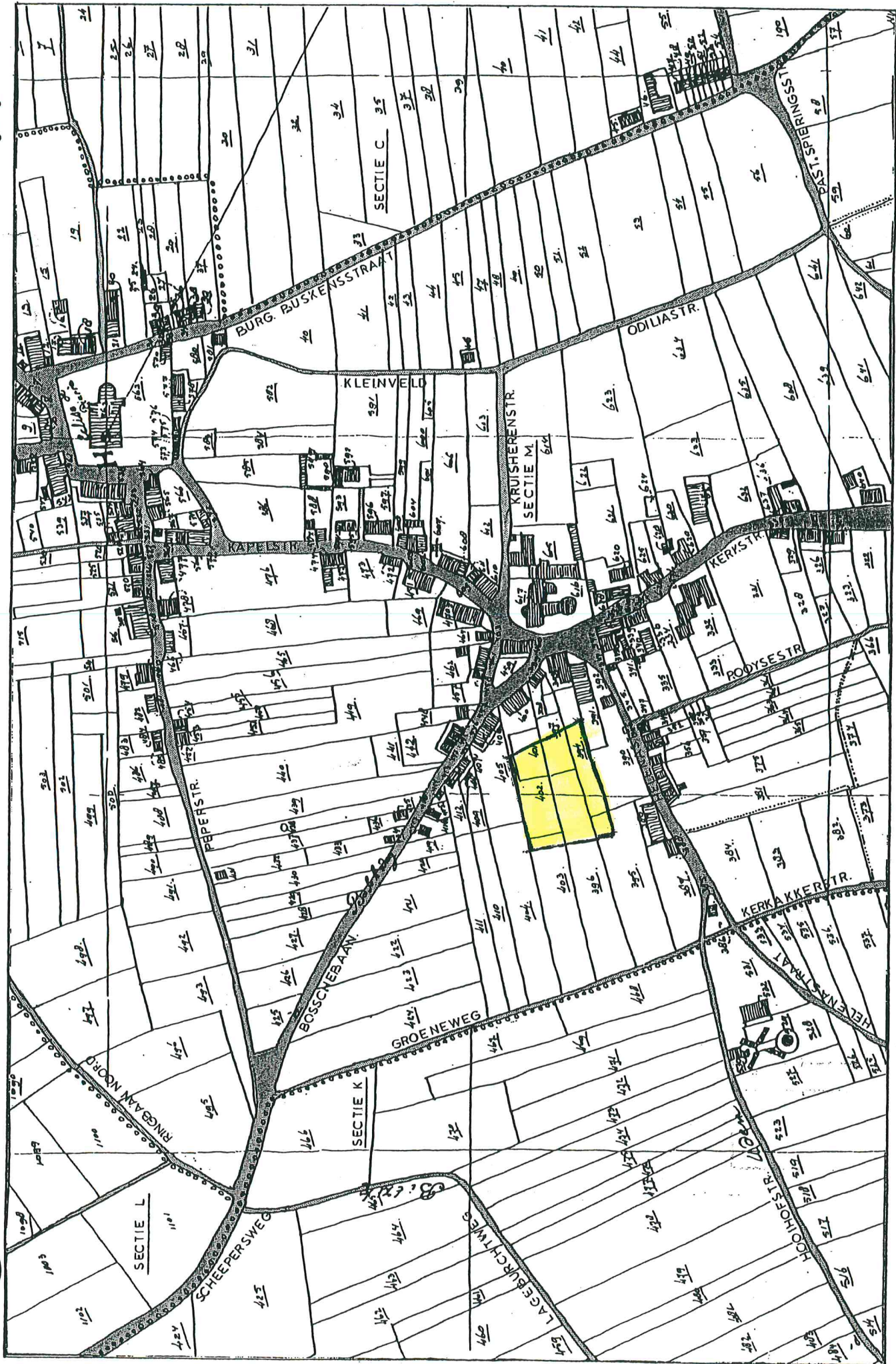
GEMEENTE UDEN
KADESTRAAL SECTIE EN NUMMER
M7390 + M5946 + M7389
schaal 1:500



KADASTERKAART 1832. No. 33

100 meter

BENAMINGEN IN 1990





BOORSTAAT

Archeologische werkgroep
Heemkundekring Uden

Locatie: " Hof van Grimbergen"

Uden

Januari 2002

Boorpuntnr.	Bovenlaag	Beschrijving bovenlaag	B- Horizont	C-Horizont	Beschrijving C-Horizont	Boor-type
1	0 - 0.75 m	0.75 m donkere grond met grind, puin, koolfragmenten.	Niet aangetroffen	> 0.75 m	Grof wit zand met fijn grind.	Edelman
2	0 - 0.65 m	0.65 m donkere grond met grind en puinfragmenten.	Niet aangetroffen	> 0.65 m	Grof wit zand met fijn grind.	Edelman
3	0 - 1.10 m	0.50 m donkere grond met grind. Daarna tot 1.10 m vermenging met wit zand	Niet aangetroffen	> 1.10 m	Grof wit zand	Edelman
4	0 - 1.15 m	Vermenging van donker en licht zand tot eind boor 1.15 m met erin grind en ook op grote diepte puin- fragmenten.	Niet aangetroffen	Niet bereikt	-----	Edelman
5	0 - 1.15 m	Vermenging van donker en licht zand tot eind boor 1.15 m met erin grind en ook op grote diepte puin- fragmenten.	Niet aangetroffen	Niet bereikt	-----	Edelman
6	0 - 0.50 m	0.40 m donkere grond met grind. Daarna tot 0.50 m donker en licht gemengd.	Niet aangetroffen	> 0.50 m	Grof wit zand met fijn grind.	Edelman

Boorpuntnr.	Bovenlaag	Beschrijving bovenlaag	B- Horizont	C-Horizont	Beschrijving C-Horizont	Boor-type
7	0 - 0.80 m	0.80 m donkere grond met puin, grind en glasfragmenten.	Niet aangetroffen	> 0.80 m	Grof wit zand met fijn grind	Edelman
8	0- 0.70 m	0.70 m donkere grond met steeds meer vermenging met lichte grond.	Niet aangetroffen	> 0.70 m	Grof wit zand met fijn grind	Edelman
9	0 - 1.00 m	0.40 m donkere grond met puin, grind en glas. Daarna vermenging donker en lichte grond. Na 1.00 m oranje grond leemachtig.	Niet aangetroffen	Niet bereikt	-----	Edelman
10	0- 0.70 m	0.35 m donker zand met leem. 0.35 – 0.55 m donkere grond. > 0.70 m wat vervuild ogende grond grijsachtig wit zand met fijn grind.	Niet aangetroffen	> 0.80 m	Grof wit zand met fijn grind.	Edelman
11	0 – 0.50 m	0.20 m donker zand met leem. Daarna donker zand met grind. Tussen 0.40 – 0.50 m donkere zand vermengd met wit zand. Een fragment Maastrichts aardewerk.	Niet aangetroffen	> 0.50 m	Grof wit zand met fijn grind.	Edelman
12	0 – 1.00 m	0.70 m donker zand met grind en puinfragmenten. Daarna fijn lichtgrijs zand tot 0.90 m. Daarna tot 1.00 m donkergrijs zand met puin en lei-fragmenten.	Niet aangetroffen	> 1.00 m	Grof wit zand met fijn grind.	Edelman

Boorpuntnr.	Bovenlaag	Beschrijving bovenlaag	B- Horizont	C-Horizont	Beschrijving C-Horizont	Boor-type
13	0 - 1.15 m	0.40 m donker zand, daarna tot maximale boorlengte 1.15 m donker zand vermengd met licht zand en puinresten	Niet aangetroffen	Niet bereikt	-----	Edelman
14	0 - 0.55 m	0.35 m donker zand, daarna tot 0.55 m donker zand vermengd met licht zand.	Niet aangetroffen	> 0.55 m	Fijn wit (stuif) zand zonder grind.	Edelman
15	0 - 0.55 m	0.30 m donker zand, vanaf 0.30 tot 0.55 m donker zand vermengd met licht zand.	Niet aangetroffen	> 0.55 m	Grof wit zand met veel fijn grind.	Edelman
16	0 - 0.90 m	0.80 m donkere grond met fragmentjes kool daarna fijn wit met vleugje donker er door.	Niet aangetroffen	> 0.90 m	(stuif) zand met een vleugje donker erdoor.	Edelman
17	0 - 1.05 m	0.95 m donkere grond daarna grof wit zand met fijn grind. Vleugje donkere grond er door.	Niet aangetroffen	> 1.05 m	Grof wit zand met fijn grind.	Edelman